

ALLE DE ANDRE GØR DET

LÆRERVEJLEDNING

ALLE DE ANDRE GØR DET ER ET UNDERVISNINGS-
MATERIALE MED FOKUS PÅ AT FOREBYGGE UNGES
RISIKOADFÆRD.

MATERIALET TAGER AFSÆT I METODEN SOCIAL
PEJLING, DER ARBEJDER MED AT NEDBRINGE
DE UNGES OFTE OVERDREVNE FORESTIL-
LINGER OM HINANDEN.

MATERIALET UNDERSTØTTER SAMTIDIG
TRIVSEL OG FÆLLESSKAB I KLASSEN.

Klassetrin: 5., 6. og 7. klasse

Temadag: Seks lektioner

Underviser: SSP-konsulent, SSP-lærer eller
AKT-lærer i samarbejde med klasselæreren

LÆRERVEJLEDNING

INDHOLD

Metoden social pejling	3
Formålet med forløbet	4
Forløb	5
Materialets dele	5
Anbefalinger	6
Hvis elevundersøgelsen ikke viser social overdrivelse	8
Viden om unges risikoadfærd	8
Brug af klikkere eller apps	8
Præsentationernes notevisning er din guide	9
Sådan gennemfører du forløbet - trin for trin	10

Det Kriminalpræventive Råd

Polititorvet 14
DK-1780 København V
4515 3650
dkr@dkr.dk
www.dkr.dk

Udarbejdet af: Pædagogisk konsulent Lone Hald
Fotos: Istockphoto og Johnny Thomsen
Grafik: Manometer Visuel Kommunikation
Illustrationer: Mikkel Maltesen

Kilder:

Balvig, F. & Holmberg, L. (2014). *Flamingoeffekten. Sociale overdrivelser og social pejling*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
Balvig, F. (2017). *Fra barndommens gade til et liv i cyperspace*. København: Det Kriminalpræventive Råd.
Christoffersen, M. et al. (2011). *Tidlig identifikation af kriminalitetstruede børn og unge. Risiko- og beskyttelsesadfærd*. København: SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

DKR.nr.: 15-311-0488

Kopiering tilladt med angivelse af kilde.

Marts 2018

METODEN SOCIAL PEJLING

Alle de andre gør det er et undervisningsmateriale, som fokuserer på at forebygge unges risikoadfærd. Materialet understøtter samtidig trivsel og fællesskab i klassen.

Materialet bygger på metoden social pejling. Metoden tager afsæt i, at mennesker generelt - især børn og unge - har et grundlæggende behov for at høre til i fællesskaber. I bestræbelserne på at være en del af et fællesskab, pejler de unge efter gruppenormen. De gør sig forestillinger om, hvad de andre i gruppen tænker, mener, gør og forventer. Men ofte er deres forestillinger overdrevne. De tror fx ofte, at andre ryger eller

drikker i større omfang, end det er tilfældet. Det kan skabe et fiktivt forventningspres, som kan få betydning for, om de selv vil begynde at ryge eller drikke.

Social pejling er med andre ord en metode til korrektion af sociale misforståelser. Metoden har vist sig at give gode resultater i arbejdet med at forebygge risikoadfærd.

Risikoadfærd defineres som en adfærd, hvor der er risiko for at skade enten sig selv eller andre (Balvig & Holmberg 2014). Risikoadfærd kan være at ryge, drikke alkohol, begå hærværk, stjæle, mobbe m.m.

RINGSTEDFORSØGET

Metoden social pejling er bl.a. dokumenteret i Ringstedforsøget, som omfattede et undervisningsforløb, hvor elever i 5. og 6. klasse blev konfronteret med deres egne overdrevne forestillinger om de andres rygeadfærd. I Ringstedforsøget reflekterede eleverne over årsagerne til disse sociale overdrivelser. De diskuterede også, hvad de kunne gøre for at få et mere realistisk billede af andre unge. Forsøget viste, at de elever, der deltog, udviklede væsentlig mindre risikoadfærd end andre børn på deres alder.

Forsøget viste derudover, at:

- Det fiktive gruppepres blev væsentligt reduceret for elever, der deltog i forsøget.
- Efter forsøget var andelen blandt forsøgseleverne, der følte sig presset til at drikke mere end de havde lyst til eller presset til at spille fulde, næsten halveret sammenlignet med kontroleleverne.
- Året efter forsøget var andelen, der havde begået mindst én kriminel handling, 33 % lavere blandt forsøgseleverne sammenlignet med kontroleleverne. (Balvig & Holmberg 2014).

FORMÅLET MED FORLØBET

Materialet lægger op til et forløb, som består af en temadag, et forældremøde og opfølgning efter seks uger og et år.

Forløbet skal bidrage til at få elevernes ofte overdrevne forestilling om andre unge ned på et mere realistisk niveau. Gennem undervisningsforløbet lærer eleverne desuden at forholde sig kritisk til deres egne og

venners fortællinger om, hvad de andre gør. Det er med til at fjerne et fiktivt forventningspres og kan gøre det lettere for eleverne at sige fra over for ting, de egentlig ikke ønsker at være med til. I sidste ende kan det være

med til at reducere risikoadfærd. Nedenstående forenklet model kan illustrere, hvordan arbejdet med materialet *Alle de andre gør det* kan lede mod formålet:

TEMADAGEN

Temadagen skal bidrage til, at eleverne får:

- Forståelse for begrebet sociale overdrivelser, og hvad de kan gøre for at forhindre, at disse opstår.
- Fjernet et fiktivt forventningspres. Dermed vil de få lettere ved at sige fra over for noget, som de ikke har lyst til.
- Kendskab til, hvordan de kan bidrage til et godt fællesskab i klassen.

FORÆLDREMØDET

Forældremødet skal bidrage til, at forældrene får:

- Kendskab til betydningen af social pejling blandt unge.
- Forståelse for, hvad der kan påvirke børn og unges adfærd.
- Viden om, hvordan de kan hjælpe deres børn til at reflektere over og modstå sociale overdrivelser.

OPFØLGNINGEN

Opfølgningen skal bidrage til, at eleverne:

- Fortsat reflekterer over betydningen af sociale overdrivelser.
- Holder fast i de positive hensigter i klasseaftalen.

**Det kan
reducere
elevernes
risikoadfærd**

FORBEREDELSE

En elevundersøgelse om rygning eller alkohol er udgangspunktet for temadagen. I **Spørgeskema 1** svarer klassens elever på, hvad deres egne ryge- eller alkoholvaner er. De svarer også på, hvad de tror deres klassekammerater, deres jævnaldrende, en 9. klasse på skolen eller i kommunen og i en valgt storby gør. Klassens svar på, hvad de tror om de andre, holdes op mod de faktiske svar. Disse svar indsamles via **Spørgeskema 2** og via **Faktaark**.

Start ca. 14 dage før med at indsamle svar fra eleverne. Herefter skal du gøre resultaterne klar til fremlæggelse. Se trin for trin-vejledningen på side 10.

Ca. 2 timer

TEMADAG

Dagen starter med, at eleverne skal arbejde med resultaterne fra elevundersøgelsen. De indsættes i de cirkeldiagrammer, som indgår i **Præsentation til temadagen**. Cirkeldiagrammerne gør det muligt at sammenligne elevernes forestilling om de andre med virkeligheden. Herefter følger forskellige opgaver, øvelser og drøftelser. De skal bidrage til, at eleverne reflekterer over, hvad der påvirker deres syn på andre. Eleverne arbejder også med, hvad de kan gøre for at nedbringe deres ofte overdrevne forestilling om andre unge. Du finder et detaljeret overblik over dagens faser i trin for trin-vejledningen på side 11.

6 lektioner

FORÆLDREMØDE

På et forældremøde efter temadagen fortæller du forældrene om social pejling og om temadagen, som deres børn har gennemført. Forældrene skal også snakke om, hvordan de kan hjælpe deres børn med at bakke op om **Klassens plan for det gode fællesskab**. Tag afsæt i **Præsentation til forældremødet**.

Ca. 1 time

OPFØLGNING

Temadagen afsluttes med, at eleverne udfærdiger **Klassens plan for det gode fællesskab**. Efter seks uger vurderer eleverne, hvordan det går med at holde fast i planens hensigter. Efter et år tages planen frem igen og drøftes. Eleverne justerer planen, hvis der er behov for det. Noterne til sidste slide i **Præsentation til temadagen** guider dig.

2 x 1 lektion

MATERIALETS DELE

- 1 Lærervejledning.** Beskriver metode, mål og brug af materialet.
- 2 Spørgeskema 1 og 2.** Elevundersøgelse om rygning eller alkohol.
- 3 Faktaark.** Data: 9. klassers ryge- og alkoholvaner i fire storbyer.
- 4 Præsentation til temadagen.** Notevisningen guider underviseren.
- 5 Arbejdsark 1-6.** Skal bruges af eleverne på temadagen.
- 6 Klassens plan for det gode fællesskab** (slide nr. 27).
- 7 Forældrebrev.** Skabelon.
- 8 Præsentation til forældremødet.** Oplæg og gruppedrøftelse.

ANBEFALINGER

Metoden social pejling, som den er gennemført i Ringstedforsøget, viser et betydeligt potentiale for at kunne forebygge kriminalitet. Dette materiale er en pædagogisk oversættelse af metoden social pejling. Nedenfor finder du en række anbefalinger til temadagens gennemførelse.

KLASSETRIN

Materialet er målrettet 5.-7. klassetrin. Arbejdet med sociale overdrivelser har vist størst effekt, hvis indsatsen gennemføres, inden eleverne viser tegn på risikoadfærd. Klasselæreren eller andre lokale aktører vurderer, hvornår det er relevant for den enkelte skoles 5.-7. klasser at gennemføre forløbet. Det afhænger af elevernes modenhed og andre lokale forhold.

UNDERVERSERN

SSP-konsulent, skolens SSP-lærer eller AKT-lærer gennemfører undervisningen i tæt samarbejde med klasselæreren. Erfaringer viser, at undervisere med SSP- eller AKT-baggrund

tilfører temadagen autoritet, et anderledes sprogbrug og en særlig viden om adfærd og trivsel. Det er med til at skabe et mere dynamisk forløb.

Det er afgørende for elevernes læring og refleksion, at underviseren er fortrolig med metoden og materialet. Derfor anbefales det, at det er den samme underviser, som gennemfører forløbet i skolens klasser år efter år.

I de lokale SSP- og AKT-netværk er der mulighed for at udveksle erfaringer med at gennemføre forløbet. Det kan bidrage til en større fortrolighed med metoden.

Klasselæreren bidrager med sit kendskab til eleverne. På selve temadagen kan klasselæreren sørge for, at der er en god arbejdsdisciplin blandt eleverne. Derudover er lærerens rolle at være observerende og lyttende. Klasselæreren indsigter fra temadagen vil være en hjælp i den efterfølgende opfølgning.

UNDERVERSERNES ROLLE

Arbejdet med social pejling handler om at undersøge og sætte spørgsmål ved normer. Det handler ikke om at dømme noget bedre eller dårligere end andet. Din rolle er at udfordre elevernes forestillinger om de andre. Det gør du ved at stille åbne, nysgerrige og undrende spørgsmål.

EMNE FOR ELEVUNDER- SØGELSEN

Underviseren og klasselæreren vurderer, om afsættet for undersøgelsen skal være rygning eller alkohol. Ringstedforsøget viste, at en korrektion af de unges overdrevne forestilling om andre unges rygeadfærd har en afsmittende effekt på andre former for risikoadfærd herunder rusmidler og kriminalitet. Den seneste ungdomsundersøgelse fra 2016 viser, at der fortsat er en stærk sammenhæng mellem tobak og de andre undersøgte typer risikoadfærd (Balvig 2017). Andre kommunale indsatser peger på lignende sammenhæng, hvad angår alkohol (Balvig & Holmberg 2014).

KLASSEAFTALE

Temadagen afsluttes med, at klassen sammen laver **Klassens plan for det gode fællesskab**. En vigtig del af metoden er netop at samle op på dagen i form af en fremadrettet aftale, hvor de nye erkendelser og oplevede normer oversættes til handling. Planen handler om, hvordan klassens elever kan hjælpe hinanden med at mindske

de sociale misforståelser. En sådan aftale er med til skabe klarhed over, hvilke normer der er enighed om i klassen. Klare normer er det samme som fravær af sociale misforståelser (Balvig & Holmberg 2014).

FORÆLDREINDDRAGELSE

Det er vigtigt at inddrage forældrene i forløbet. Det sker ved at invitere dem til et forældremøde. Forældre har stor indflydelse på deres børns adfærd. Forældre skal vide, at de fortsat er rollemodeller for deres børn og kan påvirke dem i en positiv retning (Christoffersen et al 2011).

Forældre har også overdrevne forestillinger om unge. Det kan betyde, at de kan være tilbøjelige til at give lov til mere, end de har lyst til ud fra en forestilling om, at deres børns kammerater må mere, end det er tilfældet (Balvig & Holmberg 2014). Forældremødet skal bidrage til, at forældrene får et mere realistisk billede af, hvad der er normen blandt børn og unge.

OPFØLGNING

Efter ca. seks uger laver klasselæreren en status sammen med eleverne. **Klassens plan for det gode fællesskab** er udgangspunktet for en drøftelse af, hvordan planen fungerer. Den justeres, hvis der er opstået behov for at supplere eller erstatte et eller flere punkter. Efter et år bruger klassen en time på at ajourføre planen, så den er stadig er aktuel og kan fungere som en god guide for klassen.

TEMADAGEN

Temadagen er på seks lektioner. Alternativt kan forløbet afvikles over to dage. Uanset om du vælger den ene eller den anden model, så har materialet en struktur, som er vigtig at følge. Rækkefølgen i materialets opgaver, øvelser og drøftelser skaber den nødvendige progression i forhold til elevernes refleksioner og erkendelser. De skal lede eleverne hen mod en forståelse af, hvad sociale overdrivelser kan betyde for deres valg.

HVIS ELEVUNDERSØGELSEN

IKKE VISER SOCIAL OVERDRIVELSE

I sjældne tilfælde kan du komme ud for, at elevernes undersøgelse ikke viser, at der er tale om sociale overdrivelser. Det kan skyldes flere ting. Der kan være tale om, at eleverne har en rigtig god fornemmelse af de andre. Der kan også være tale om, at eleverne ikke har været oprigtige i deres svar.

Du kan vælge at lade eleverne gennemføre den anden undersøgelse. Hvis du har valgt rygning, vælger du nu alkohol og omvendt. Det kan være, at den viser, at der er tale om en social overdrivelse.

Selvom elevernes undersøgelse ikke viser tydelig forskel mellem forestilling og virkelighed, så er der er

en generel tendens til, at vi tror, de andre er modigere, vildere og mere risikovillige, end de er i virkeligheden. Snak åbent med eleverne om resultaterne. Inddrag eventuelt slide 9 fra **Præsentation til forældremødet**. Den viser unges tendens til at have overdrevne forestillinger om andre unges alkoholadfærd. Tallene er fra en undersøgelse fra Børnerådet.

VIDEN OM UNGES RISIKOADFÆRD

Der findes flere forskellige kommunale og nationale undersøgelser, der giver os viden om børn og unges risikoadfærd, herunder ryge- og alkoholvaner.

I **Faktaark** er elevundersøgelsen hjulpet på vej med de nyeste tal fra storbyerne København, Aalborg, Aarhus og Odense. I faktaarket finder du tal om 9. klassers ryge- og alkoholvaner. De nationale tal fremgår også. Faktaarket opdateres løbende af Det Kriminalpræventive Råd.

Ungeprofilundersøgelsen anvendes i mange af landets kommuner og rummer et stort talmateriale om elever i 7-9. klasse og unge på fx ungdomsuddannelser. Kommuner, der deltager i Ungeprofilundersøgelsen, kan trække lokale tal om unge i kommunen. Disse tal kan anvendes i elevundersøgelsen, der går forud for temadagen.

Læs mere om Ungeprofilundersøgelsen på www.skolesundhed.dk.

Ønskes nationale tal, leverer blandt andre Kræftens Bekæmpelse, Sundhedsstyrelsen, Børnerådet og Statens Institut for Folkesundhed viden om børn og unges adfærd.

Kontakt SSP i kommunen for mere information om lokale trivsels- og sundhedsundersøgelser.

BRUG AF KLIKKERE ELLER APPS

Når man arbejder med at afsøge forskellen mellem forestillingen om en social norm og virkeligheden, kan man bruge særligt udviklede klikkere eller apps. De giver den enkelte elev eller forælder mulighed for at give sin mening til kende gennem afstemning her og nu. Det fungerer ved,

at underviseren har formuleret et spørgsmål via det program, som klikker eller app er koblet sammen med. Deltagernes svar bliver synlige med det samme på skærmen. Disse svar kan holdes op mod tal fra klassens undersøgelser eller andre relevante undersøgelser.

I dette materiale kan du vælge at bruge klikkere eller apps, når eleverne skal besvare **Spørgeskema 1**. Det samme gør sig gældende på forældremødet til øvelserne med aktive vurderinger.

PRÆSENTATIONERNES NOTEVISNING ER DIN GUIDE

Noterne til hver slide i materialets præsentationer guider dig gennem temadagen og forældremødet.

I notevisningen til **Præsentation til temadagen** finder du følgende overskrifter:

MÅL: Fortæller om målet med den enkelte slide.

TID: Her står, hvor meget tid der er tænkt til instruktionen, gruppearbejdet, øvelsen, drøftelsen m.m.

DET SKAL DU HAVE KLAR: Udgangspunktet for elevundersøgelser og gruppearbejder er **Spørgeskema 1 og 2** og **Arbejdsark 1-6**. Under dette punkt står, hvilket skema eller ark, du skal have printet på forhånd.

DET KAN DU SIGE: Teksten er ment som inspiration til, hvad du kan sige. Du finder også forslag til, hvilke spørgsmål du kan stille, når du samler op på øvelser og gruppearbejdsopgaver.

NOTER: Her finder du baggrundsviden og ekstra vejledning.

I notevisningen til **Præsentation til forældremødet** finder du en tekst, som du kan tage afsæt i, når du holder oplægget for forældrene.

SÅDAN GENNEMFØRER DU FORLØBET

TRIN FOR TRIN

Materialet lægger op til et nøje planlagt forløb. Det skaber rammerne for netop den progression, som metoden social pejling bygger på.

FORBEREDELSE

Afsættet for temadagen er elevsvar på nogle spørgeskemaer. Start forberedelsen et par uger før.

A. Kend dit materiale. Læs materialet grundigt igennem.

B. En eller to dage? Afgør om temadagen skal bestå af seks sammenhængende lektioner eller tre lektioner fordelt over to dage.

C. Forældreopbakning. Informér forældrene om temadagen. Invitér til forældremøde. **Forældrebrev.**

D. Emne? Beslut emnet for undersøgelsen: Ryge- eller alkoholvaner?

E. Pejlingsklasser og pejlingsby? Afgør hvilke klasser (jævnaldrende og 9. klasse(r)) og hvilken af de fire storbyer, som eleverne skal pejle mod. Se **Faktaark.**

F. Elevundersøgelse. Lad eleverne udfylde de personlige spørgeskemaer om ryge- eller alkoholvaner. Indsaml besvarelserne med det samme. **Spørgeskema 1.**

VIGTIGT: Eleverne skal kunne besvare spørgsmålene helt anonymt. Eleverne skal have tillid til, at svarene ikke kan spores og misbruges.

G. Inddrag andre klasser. **Spørgeskema 2** deles ud i de valgte pejlingsklasser. Saml skemaerne ind med det samme.

H. Resultat. Tæl resultaterne sammen og gør dem klar til fremlæggelse. Indsæt dem i slide 3 Resultatet af undersøgelsen i **Præsentation til temadagen.** Find tallet for den valgte pejlingsby i **Faktaark.**

I. Bordopstilling. Indret klasselokalet med gruppeborde, så alle elever kan se tavlen.

SÅDAN GENNEMFØRER DU FORLØBET

TRIN FOR TRIN

TEMADAGEN

Præsentation til temadagen er undervisningens omdrejningspunkt og guider dig gennem temadagens faser. Numrene refererer til slidenummeret i præsentationen.

- 1-2. **Opstart.** Introducér planen for dagen.
3. **Resultat.** Præsenter resultatet af undersøgelsen.
4. **Matematikøvelse.** Repetér sammen med eleverne, hvordan man kommer fra absolutte tal til procenttal.
Arbejdsark 1.
5. **Gruppearbejde.** Introducér til gruppearbejdet *Det tror vi – Sådan er det*. Eleverne arbejder med at omregne undersøgelsens tal til procent. **Arbejdsark 2.**
- 6- 9. **Fra tal til diagram.** Elevernes procenttal sættes ind i cirkeldiagrammerne i **Præsentation til temadagen**. Plenumdrøftelse.
10. **Gruppearbejde.** Eleverne reflekterer over den forskel, der er mellem forestilling og virkelighed.
Arbejdsark 3. Eleverne fremlægger.
- 11-13. **Undervisning.** Præsenter eleverne for begrebet 'sociale overdrivelser' med afsæt i deres gruppearbejde.
- 14-15. **Praktisk øvelse.** Lav den praktiske øvelse "Ja" - "Nej" – "Ved ikke" med eleverne.
16. **Sidemandssnak.** Hvordan opstår sociale overdrivelser? **Arbejdsark 4.**
- 17-21. **Opsamling i plenum.** Hvordan opstår sociale overdrivelser?
22. **Gruppearbejde.** Eleverne arbejder med, hvordan de kan undgå, at sociale overdrivelser om andre opstår.
Arbejdsark 5.
Opsamling i plenum. Snak med eleverne om deres forslag.
23. **Gruppearbejde.** Introducér til gruppearbejdet om **Klassens plan for det gode fællesskab**. Eleverne arbejder med, hvad de vil gøre for at skabe det gode fællesskab i klassen. **Arbejdsark 6.**
- 24-26. **Prioritering af klasseplan.** Bliv enige med klassens elever om at udvælge tre gode hensigter blandt klassens forslag fra hver af planens tre emner. Det udgør klassens plan.
27. **Klassens plan for det gode fællesskab.** Drøft med eleverne, hvordan de kan hjælpe hinanden med planens gode hensigter. **Mundtlig evaluering:** Hvad har eleverne lært om sociale overdrivelser?

EFTER TEMADAGEN

Forældrene inddrages, og der følges op på elevernes læring.

- A. **Forældremødet.** Afhold forældremødet om social pejling. Tag afsæt i **Præsentation til forældremødet**.
- B. **Opfølgning.** Efter seks uger og igen efter et år. Slide nummer 27 i **Præsentation til temadagen** guider opfølgningen.